

УДК 373.3.035.6

ВИХОВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОСТІ В УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ВЧИТЕЛЬСЬКО-БАТЬКІВСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ

ЛАЛАК Н.В., ЛІВІНСЬКА В.В.
Мукачівський державний університет

У статті розглянуто питання виховання громадянськості в учнів молодшого шкільного віку. Зокрема, запропоновано шляхи вирішення цієї проблеми у процесі взаємодії батьків і вчителів. Розкрито форми та принципи роботи з батьками в сучасних загальноосвітніх навчальних закладах з виховання особистості, яка в умовах соціалізації набула б рис і якостей, що характеризують її як громадянина.

Ключові слова: громадянськість, учні молодшого шкільного віку, вчительсько-батьківська взаємодія, принципи громадянського виховання, громадянське виховання.

У складних умовах сьогодення – політичної, економічної, духовної кризи – особливого значення набуває громадянське виховання, оскільки нехтування цим питанням впливає на економічний, духовний стан суспільства, створює реальну загрозу національній безпеці держави. Освіта є ланцюжком, що поєднує всі суспільні структури. Саме тому в освітньому просторі України об'єктивно виникло соціальне замовлення – сформувати свідомого громадянина, особистість з притаманними їй патріотичними почуттями.

Для України, яка є поліетнічною державою, громадянське виховання відіграє особливо важливу роль ще й тому, що покликане сприяти її соборності. У Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року наголошується на необхідності оновлення інституцій громадянського суспільства як важливої складової кардинальних змін у всіх сферах суспільного життя. На освіту покладається завдання, пов'язане з формуванням громадянської компетентності школяра. Особистість громадянина формується за умов його реальної включеності у діяльність, коли апробуються, перевіряються на практиці відповідні громадянські цінності. У вихованні громадянськості особливого значення набуває особистісно орієнтований підхід, коли в центрі освітньо-виховного процесу перебувають інтереси дитини, її потреби та можливості, права окремих індивідів, їх суверенітет.

Мета статті: обґрунтувати принципи гуманізації взаємин педагога з батьками, розглянути нетрадиційні форми роботи з батьками в сучасних загальноосвітніх навчальних закладах.

Проблема громадянського виховання дітей молодшого шкільного віку знайшла відображення в працях філософів (В.Андрущенко, Дж.Гессен, В.Кремень, Л.Сохань, І.Фролов), психологів (Ю.Ананьєв, І.Бех, Л.Виготський, С.Рубінштейн, М.Тейлор), соціологів (Д.Акімов, А.Білоус, М.Бойко). Вітчизняні дослідники Ю.Завалевський, Н.Косарева, Л.Крицька, К.Чорна зазначають, що громадянськість у суспільно-історичному контексті є продуктом та наслідком соціально-економічних і духовно-культурних процесів.

Формування громадянськості – важливе завдання всієї системи виховання, метою якої є об'єднання індивідів з колективом. Це зумовлює пошук нових підходів до вирішення цієї проблеми.

Вирішувати це завдання складно, але в той же час необхідно. За словами вітчизняного педагога Л.Крицької, «велика духовна потреба брати участь в управлінні країною не може бути вихована в людині за один день; і якщо в дитини з дитинства не виховувати цю якість, не варто чекати, що вона з'явиться в дорослого»[2].

Цінними для нашого дослідження з даної проблеми є погляди К.Чорної. Поняття громадянськості вона трактує як поняття багатогранне, яке охоплює: усвідомлення особистості себе як повноправного члена суспільства; здатність і готовність виступати в ролі активного і свідомого члена політичного співтовариства; відданість інтересам суспільства, почуття відповідальності за його стан і готовність жертвувати собою [4].

Проблема громадянського виховання не є новою. Вона має тривалу історію і спроби обґрунтування. Визначення основних її складових знаходимо ще в працях видатних представників античної думки. Щодо слов'янського світу, то виховання громадянськості як основної складової менталітету українців починається з часів Київської Русі. На тлі процесів, що мали місце в нашому суспільстві в середині ХХ століття, особливого значення набувають праці В.Сухомлинського. Видатний педагог розробив теорію громадянського виховання особистості, виділивши дві головні умови: формування у вихованця почуття особистої гідності, гордості, усвідомлення величі людини – громадянина; в гармонійному поєднанні з розвитком у нього обов'язку, відповідальності за долю суспільства. Василь Олександрович поставив на перше місце у вихованні громадянськість, яку розумів як інтегральну якість особистості, що характеризує політичну та моральну свідомість, виявляється в добровільній, свідомій та активній діяльності на благо Вітчизни.

Оскільки вищезазначена проблема набуває особливого значення, виникає потреба в обґрунтуванні основних форм виховання громадянськості. Пріоритетну роль відіграють активні форми, що ґрунтуються на демократичному стилі взаємодії школи і сім'ї та спрямованості на самостійний пошук істини й сприяють формуванню критичного мислення, ініціативи, творчості. До них належать соціально-психологічні тренінги, інтелектуальні аукціони, батьківські посиденьки, тематичні вечори, свята, ярмарки, аукціони тощо. Класовод є так званим посередником між учнем, сім'єю та іншими соціальними інститутами у забезпеченні виховання громадянськості за умов учительсько-батьківської взаємодії на демократичних засадах. Підготовка учнів молодшого шкільного віку до взаємодії із соціальним середовищем, самореалізації їх як особистостей в умовах багатоманітного світу через засвоєння комплексу знань, формування відповідних компетенцій – одне із завдань Нового Державного стандарту початкової середньої освіти. А успішній реалізації цього завдання в інноваційному навчальному закладі покликане сприяти громадянське виховання, основною метою якого є формування людини, для якої правове, демократичне, громадянське суспільство є тим середовищем, де вона зможе розкрити свої творчі можливості і задовольнити особисті та суспільні інтереси.

Крім форм роботи з батьками виділяють ряд принципів гуманізації взаємин педагога з батьками. Базовими принципами виховання громадянської освіти є такі, які ґрунтуються на самоактивності і саморегуляції учнів молодшого шкільного віку, формують здатність до критичності та самокритичності, прийнятті самостійних рішень, що поступово виробляє громадську позицію, почуття відповідальності за її реалізацію у діях та вчинках. Спільна робота школи і сім'ї ґрунтується на принципах гуманістичної педагогіки: пріоритетності сімейного виховання, громадянськості, демократизму, гуманізації взаємовідносин педагогів і батьків, педагогізації батьків.

Принцип пріоритетності наголошує на значенні сім'ї у фізичному і духовному становленні особистості та суспільства. Родинне виховання є природною і постійно діючою ланкою виховного процесу. У сім'ї закладається основа життєдіяльності особистості: її світогляд, національна самобутність, моральність та інші важливі якості. Тому без докорінного поліпшення родинного виховання неможливо домогтися значних змін у суспільному вихованні підростаючих поколінь.

Принцип громадянськості ґрунтується на усвідомленні педагогами і батьками ролі кожної сім'ї суспільно-державній системі. Родина є основою держави. Родина, рід, родовід, народ – поняття, що вкривають природний шлях розвитку кожної дитини, формування її національної свідомості й громадянської зрілості.

Дотримання принципу демократизму означає встановлення партнерських взаємин між школою та сім'єю у вихованні учнів молодшого шкільного віку. Сьогодні батьки можуть брати участь у вирішенні таких питань, до яких традиційно вони не допускалися: вибору навчальних предметів, зміни термінів і тривалості навчальних семестрів та канікул, вибору профілю школи, вироблення внутрішкільних статутів, розроблення системи заходів із забезпечення дисципліни, праці, відпочинку, харчування, медичного обслуговування тощо.

Основна взаємодія батьків і школи відбувається через батьківські об'єднання, які мають різні назви, комітети, ради, конгреси, асоціації, асамблеї, клуби. Кожне з таких об'єднань має свій статут, яким визначаються основні напрями діяльності, права та обов'язки учасників виховного процесу.

Принцип гуманізації взаємин педагогів і батьків спрямовує класовода, вчителя на дії, заходи, що зміцнюють і підвищують авторитет батьків. Прийнятою нормою взаємин учителів і батьків є взаємна повага. Обмін досвідом, порада та обговорення, спільне рішення задовольняють обидві сторони, розвивають у них почуття відповідальності, громадянського обов'язку.

Принцип ретроспективності (лат. *retro* – назад, *spicere* – дивитися) орієнтує на осмислення і використання історичного досвіду виховання в українській родині. Цей досвід має використовуватися насамперед з метою виховання поваги і відданості своїм батькам, сім'ї, родині; для шанування культу предків, традицій і звичаїв народу; розуміння і відчуття духовної єдності поколінь; формування національної гідності і честі, основ загальнолюдської і народної моралі, готовності до праці в умовах ринкових відносин, повноцінного естетичного, фізичного та інтелектуального розвитку.

Принцип педагогізації батьків передбачає, що одним із основних завдань школи є організація та здійснення педагогічного всеобучу. Розвиток громадянськості окремого індивіда відбувається через процеси соціалізації, виховання і самовиховання.

Таким чином, саме цілеспрямована взаємодія вчителів і батьків є запорукою успіху в нелегкій справі формування громадянськості. Наше спільне завдання в умовах батьківсько-вчительської взаємодії – виховання нової генерації українців, захист соціальних інтересів молоді та її громадянських прав.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексеева О.В. Формування громадянської позиції сучасної молоді / О.В. Алексеева // Педагогіка і психологія. – 2006. - №2. – С. 31-35.
2. Баранова А.В. Державна виховна політика як складова політичної діяльності держави / А.В. Баранова [Електрон. ресурс]. – Режим доступу://<http://www.dy.nayka.com.ua>
3. Бех І.Д. Виховання особистості: У 2-х кн.. – Кн. 1: Особистісно-орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади / І.Д. Бех. – Либідь, 2003. – 280 с.
4. Завалевський Ю.І. Громадянська освіта і громадянське виховання в закладах освіти / Ю.І. Завалевський, В.В. Сагарда, Ю.А. Прокопович. – Ужгород, 2004. – 48 с.
5. Концепція громадянської освіти та виховання в Україні / Директор школи. – 2013. - №10.
6. Лавриченко Н.М. Педагогіка соціалізації: європейські обриси / Н.М. Лавриченко. – К.: Віра інсайт, 2000. – 444 с.
7. Методичний посібник з громадянського виховання для 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів / за ред. П.В. Вербицької. – Львів ЗУКЦ, 2009 – 210 с.

8. Оржеховська В.М. Духовність і здоров'я / В.М. Оржеховська. – К.: Духовність і здоров'я, 2004. – 168 с.

АННОТАЦІЯ

ВОСПИТАНИЕ ГРАЖДАНСТВЕННОСТИ У УЧАЩИХСЯ МЛАДШЕГО ШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА ПОСРЕДСТВОМ УЧИТЕЛЬКО-РОДИТЕЛЬСКОГО ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ

В статье рассмотрен вопрос воспитания гражданственности у учащихся младшего школьного возраста. В частности, предлагаются пути решения этой проблемы в процессе взаимодействия родителей и учителей. Раскрыты формы и принципы работы с родителями в современных общеобразовательных заведениях по вопросу воспитания личности, которая в условиях социализации приобрела бы черты и качества, характеризующие ее как гражданина.

Ключевые слова: гражданственность, учащиеся младшего школьного возраста, учительско-родительское взаимодействие, гражданское воспитание.

THE SUMMARY

EDUCATION FOR CITIZENSHIP IN THE PUPILS OF PRIMARY SCHOOL AGE THROUGH THE INTERACTION OF TEACHERS AND PARENTS

This article examines the question of education for citizenship in the pupils of primary school age. In particular, the proposed solution to this problem in the process of interaction between parents and teachers.

Cover the forms and principles of work with parents in modern secondary schools with the education of the individual, which in terms of socialization came to rise and qualities that characterize her as a citizen.

Key words: citizenship, pupils of primary school age, principles of civics education, civics education.

УДК 378. 035

ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

МАЙБОРОДА І.О.

Мукачівський державний університет

У статті з'ясовуються особливості естетичного виховання в процесі вивчення образотворчого мистецтва у професійній підготовці студентів ВНЗ напрямку підготовки «Початкова освіта».

Ключові слова: естетичне, художнє виховання, образотворче мистецтво, живопис, графіка, скульптура, архітектура, сприймання, практична (творча) художня діяльність.

В умовах глобальної перебудови, гуманізації освітнього процесу одним із пріоритетних завдань вищої педагогічної освіти є розвиток творчих здібностей майбутніх вчителів початкової школи та забезпечення високої художньо – естетичної освіченості та вихованості студентів. На теперішній час питання естетичного виховання особистості набувають особливого значення в умовах оновлення суспільства. Адже сьогодні вчитель має відповідати високим професійним і загально - культурним вимогам, спрямованим на перетворення змісту освіти на механізм системного розвитку творчої особистості, реалізації її творчого потенціалу.

Естетичне виховання - цілеспрямований процес формування у людини естетичного ставлення до дійсності. Це ставлення з виникненням людського суспільства розвивалося разом з ним, втілюючись у сфері матеріальної і духовної діяльності людей. Воно пов'язане зі сприйняттям і розумінням ними прекрасного в дійсності, їх насолодою творчістю людини. У процесі виховання відбувається прилучення індивідів до цінностей, переведення їх у внутрішній духовний зміст